

Zdravko ŠIMUNIĆ

KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO "PETAR PRERADOVIĆ" ĐURĐEVAC

(Uz 120. godišnjicu smrti pjesnika Petra Preradovića)

Iako je 1925. grad Đurđevac više imao karakteristike sela, ipak su se u to vrijeme u njemu odvijale brojne kulturne manifestacije. Među takvima kulturnijm zbivanjima Đurđevca zapažen je bio pjevački amaterizam, ne samo u crkvi i školi, nego i u društvenom životu. Đurđevac je u to vrijeme imao oko 6.000 stanovnika od kojih se većina bavila raznim granama poljogospodarstva. Obično su se u okolnim mjestima kulturnim djelatnostima bavili intelektualci i obrtnici. To je bio slučaj i u Đurđevcu u ono vrijeme, ali su i neki poljogospodarstvenici nalazili vremena da se bave ne samo klasičnim športom ili od davnine poznatim športskim igrama već su - uglavnom napredni - tražili da im se omogući djelovanje u - za ono vrijeme diletantskim kazališnim sekcijama ili amaterskim pjevačkim društvima.

Ta je njihova izražajnost uz snažan utjecaj intelektualaca dovela do osnivanja PJEVAČKOG DRUŠTVA "PETAR PRERADOVIĆ". Koliko mi je poznato ne postoji sređen arhiv društva, pa u ovom radu nije moguće sistematizirati djelovanje društva prije drugog svjetskog rata, koje je neprekidno radilo do 1939. godine, kada se u Đurđevcu proćulo da Hitler namjerava okupirati Balkan, zbog čega su ondašnji čelnici društva odselili u Zagreb smatrajući da će tamo osiguravati bolju pordičnu i osobnu materijalnu egzistenciju. Pošto dakle nisam pronašao arhiv društva, koristio sam određene podatke iz knjige đurđevačkog književnika Mate Kudumije "Đurđevac u svijetu i vremenu" (izdanje 1968.g.). Osim toga, upoznavši gospođu **ILONKU ŠOSTAREC** iz Đurđevca, Starogradska 4, jednu od živućih članova društva od njegova osnivanja (još je živa samo gđa Zlata Brkljačić sa stanom u Đurđevcu, Stj. Radića 46), doznao sam da je gđa Šostarec došla s roditeljima u Đurđevac 1922.g. kad joj je bilo 10 godina. Zahvaljujući svom ocu koji je imao razumjevanja za kćer s lijepim glasom (prvi sopran), gđa Ilonka istodobno pjeva u školskom zboru, crkvenom zboru (pjevala je i solo) i u Pjevačkom društvu "Petar Preradović", u kojem pjeva u duetu sa sada pokojnim Leonom **GOLUBOM**, dugogodišnjim tajnikom poslijeratne Skupštine općine Đurđevac. Društvo je najvjerojatnije osnovano još potkraj 19. stoljeća, što bi trebalo istražiti.

Zašto su ondašnji inicijatori i Skupština društva odlučili da se društvo zove "Petar Pre-

radović"? U Grabrovnici, malom podravskom selu nedaleko Pitomače, rodio se 19. ožujka 1818. jedan od najvećih hrvatskih pjesnika - tadašnjeg Hrvatskog preporoda - Petar Preradović. Djetinjstvo je proveo u tom selu, a veći dio osnovne škole (onda se zvala "trivijalka" - imala je 3 razreda) završio je u Đurđevcu. U ranoj mladosti (10 god.) mu je umro otac, pa daljnu brigu o dječaku vodi majka. Zbog svojih izuzetnih sposobnosti najprije se školovao u Vojnom zavodu u Bjelovaru, a zatim u Vojnoj akademiji u Bečkom Novom Mjestu, gdje je kao pitomac ostao sve do 1838.g. Već sa 16 g. objavljuje prvu pjesmu (kad je izgorio Neustadt) naziva: "Der Brand von Neustadt". Vojničku akademiju završava kao poručnik prvog reda 1838.g., prije nastupa službe u Milanu posjećuje ostarjelu majku i sestru u Pitomači (gdje su tada živjele), kojom prilikom su se i on i one uvjerile da je zbog dugog boravka u tuđini skoro zaboravio hrvatski jezik. Tu u Pitomači, u blizini majčinog srca, probudile su se u njemu uspomene na djetinjstvo i snažno razbuktali osjećji ljubavi prema domovini i materinjem jeziku. Osjetio je da mu taj jezik izvire iz srca, da se njime mogu izraziti najosjećajnije misli i dubina duše, i prema voljenom biću, i prema domovini, i prema svom narodu, prema slobodi i pravедnosti. Zato je kasnije mogao pretočiti sve svoje osjećaje u najljepše lirске i domovinske pjesme koje su ga uvrstile u krug najvećih hrvatskih pjesnika. Sjećajući se kasnije svog ranog života ispjevao je pjesmu PUTNIK - najljepšu od svih pjesama koje su dotad ispjevane (a isto tako i one kasnije ispjevane o majci, domovini i ljubljenoj dragoj).

Mada je često zbog svog vojničkog poziva mijenjao mjesta boravka (Milano, Zadar, Krenoma, Kovin na Dunavu, Arad, Beč, Glina, Trst, Postojna, Temišvar pa ponovo Arad i konačno Beč), napredovao je u vojničkom zvanju te je 1866. g. imenovan za general-majora. Godine 1848. vjenčao se u Dubrovniku sa Zadrankom Pavicom de Ponte (bio je u braku do 1855.g. - umrla je u 27. godini života). Iako vojnik, često je pisao pjesme. Mada je od tada proteklo mnogo vremena, vrijeme je samo potvrdilo njihovu rodoljubivost, izraze srca za svojom domovinom, ljepotu izražaja na materinjem jeziku, snagu i jasnoću njihovih poruka i dubinu ljubavi srca. Preradović je - osjeća se iz pjesama - stalno čeznuo za domovinom, za ljubavlju koja mu je oplemenjivala dušu. On je sve svoje osjećaje, svoju sreću, tugu, radost, bol, veliku ljubav koju je osjećao prema domovini, majci i voljenoj dragoj, kao zlaćane niti utkao u svoje pjesme. Mnoge od njih su uglazbljene. Prisjetimo se nekih njegovih pjesama: "Putnik", "Rodu o jeziku", "Jezik roda moga", "Miruj, miruj srce moje", "Mrtva ljubav", "Moja lađa", "Ljudsko srce", "Mujezin", "Dvije price", "Pozdrav domovini"...

Preradović je preko svojih pjesama i danas prisutan među nama, iako je kratko živio. Umro je u Fahrafeldu u Donjoj Austriji 21. kolovoza 1872. u 55 godini života. Sahranjen je najprije u Beču, ali hrvatska kulturna javnost je uspjela da je 11. srpnja 1879.g. izvađen njegov lijes i vlakom dopremljen u Zagreb. Na željezničkoj stanici 14. srpnja te godine dočekalo ga je mnoštvo naroda, a naš poznati književnik August Šenoa održao je zanosni rodoljubni govor. U zagrebačkoj Katedrali obavljen je prigodan crkveni obred, a pokopan je na Mirogoju, gdje je sahranjen u prisutnosti ne samo hrvatske kulturne javnosti već i u prisutnosti mnoštva svijeta i obitelji, uz pjevanje himne na Šenoine riječi i glazbu koju je komponirao naš čuveni kompozitor i dirigent Ivan Zajc. Na grobu i na Preradovićevom trgu postavljeni su mu spomenici koje je izradio kipar Ivan Rendić. Zaslugom grabrovnickog učitelja Josipa Jankača postavljena mu je 1909.g. na rodnu kuću u Grabrovnici spomen-ploča.

Godine 1968. prilikom 150. godišnjice pjesnikova rođenja, koja je obilježena u Hrvatskoj i u svijetu (u Beču i u američkom gradu Gary gdje već više od 70 godina djeluje Hrvatsko pjevačko društvo "Preradović" naše iseljeničke braće), održana je središnja proslava u Grabrovnici kojoj je prisustvovalo više tisuća ljudi. Tada je Institut za književnost JAZU Zagreb postavio u pjesnikovoj rodnoj kući memorijalni muzej - malo, ali pravo muzejsko remek-djelo.

Ženski dio KUD-a "Petar Preradović" Đurđevac. Lijevo vođa zbora Pavao Ban iz Pitomače

U rekonstruiranoj pjesnikovoj rodnoj kući je seoska knjižnica i čitaonica te društvena dvorana koja se povremeno koristi za kulturno-umjetnički i zabavni život ne samo mještana Grabrovnice već i šire. Snimljena je i gramofonska ploča s nekoliko Preradovićevih pjesama i skladbi na njegove stihove. Uz proslavu je izdana u Pitomači posebna zbirka pjesama uglazbljenih i s notnim zapisom, zatim Katalog muzeja, razglednice, spomen-značke, prigodne kuverte i plakete. Otkriveni su i novi spomenici u Grabrovnici, Pitomači i Zadru, koje je izradio akademski kipar Mihael Kajfež iz Zagreba. Stanoviti broj Preradovićevih pjesama akademik i pjesnik Dragutin Tadijanović pripremio je za tisak, a Matica hrvatska izdala njegove izabrane pjesme naslova "Pozdrav domovini." Treba li sada objašnjavati zašto su "stari" Đurđevčani svom pjevačkom društvu dali ime "Petar Preradović"?!

Prvi predsjednik društva bio je g. BURSIC, tadašnji upravitelj ondašnje četverogodišnje Građanske škole u Đurđevcu u kojoj se na kraju školovanja polagala mala matura. Bursić nije bio podrijetlom Đurđevčanin. Prvi zborovođa bio je tadašnji nastavnik glazbe g. KRIŠKOVIĆ iz Pitomače, a kako mu je bilo teško puтовати u Đurđevac, zamjenio ga je oko 1931. ili 1932. Đurđevčan Franjo ŽIDOVEC, glazbeni nastavnik. Nešto kasnije dotadašnjeg predsjednika društva zamjenjuje novi, također Đurđevčan, ravnatelj osmoljetke i Građanske škole, g. Josip LOVAŠEN (sve su te smjene bile redovne).

Zahvaljujući najviše gospođi Šostarec društvo je - nakon što ga obnavlja inicijativni odbor na čelu s Matom Majstorovićem 1978.g. - ponovo dobilo ime "Petar Preradović", jer je - pitana za savjet da li da se zbog dugogodišnjeg prekida rada društva "nastavi" kontinuitet djelovanja ili da se osnuje novo - uporno predlagala da se društvo reaktivira i ne osniva novo.

Tamburaška sekcija KUD-a "Perat Preradović" Đurđevac sa solo pjevačicom Maricom Hasan

Potom se djelatnost društva proširuje pa pored mješovitog zbora društvo ima već u 1982.g. nadalje sekcije: folklornu s tamburaškim sastavom, ritmičku, harmonikašku te dramsku i književnu. Pjevački zbor i sve te sekcije godinama uspješno nastupaju na području općine Đurđevac, ali i u Varaždinskim toplicama, Orahovici, Virovitici, Grubišnom Polju, Barču (Mađarska - za vrijeme državnog blagdana), Kumrovcu, Koprivnici, Bjelovaru, Gakovu, Lipiku, Cirkveni, Križevcima, Podravskoj Slatini, Ceremušini (pokraj Vukosavljevice), Velikom Grđevcu, Radgoni (uz posjet Austriji - 1987.g.), Ivanić Gradu, itd (u nekim mjestima nastupalo se dva-tri puta) te u Đurđevcu, naročito na **PICOKIJADAMA**. Ako se zna da je u razdoblju od 18. studeni 1984. do 31. prosinca 1987.g, dakle u vremenu od tri godine, društvo uspješno održalo ukupno 97 koncerata i svečanih prigodnih akademija te 300 raznoraznih nastupa svih sekcija, može se zaključiti da je KUD "Petar Preradović" bio među najaktivnijim kulturno-umjetničkim društvima u sjevernoj Hrvatskoj (i nadalje u 1987. te u sljedećim godinama).

Dok su se predsjednici KUD-a reizborom mijenjali, zborovođa društva godinama je Pavao BAN iz Pitomače (iz tog je mjesta bio i prvi zborovođa!)

Nažalost, rat nametnut Hrvatskoj i razni drugi razlozi utjecali su na (ne)aktivnost društva i ono od 1991. uglavnom ne radi. Sada Mjesna zajednica Đurđevac na čelu s predsjednikom Ivanom Lenardićem, putem svoje Komisije za kulturno-informativnu djelatnost kojoj je na čelu knjižničarka Vesna Brozović, poduzimaju korake da se KUD "Petar Preradović" ponovo aktivira. Izgledi za to realno postoje tim više što se slijedeće godine, polovinom ožujka, navršava 175 godina od rođenja velikog hrvatskoj pjesnika, nekoć stanovnika đurđevačke općine.